down, ordain, prescribe, fix, settle, command, enjoin; प्राङ्नाभिवर्धनात् पुंसो जातकर्म विधीयते Ms. 2. 29; 3. 19; Y. 1. 72; शूद्रस्य तु सवर्णैव नान्या भार्या विधीयते Ms. 9. 157; 3. 118; पाणिनिश्च क्रियाफलस्य कर्तृगामित्वे सत्यात्मनेपदं विदधाति J. N. V. –3 To make, form, shape, create, manufacture; तं वेधा विदधे नूनं महाभूतसमाधिना R. 1. 29; अङ्गानि चम्पकदलैः स विधाय नूनं कान्ते कथं घटितवानुपलेन चेतः Ś. Til. 3. –4 To appoint, depute (as a minister). –5 To put on, wear; Pt. 1. –6 To fix upon, direct towards (as mind &c.); योगे धैर्यसमाधिसिद्धिसुलभे बुद्धिं विदध्वं बुधाः Bh. 3. 54; व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते Bg. 2. 44. –7 To arrange, put in order. –8 To make ready, prepare. –9 To settle, fix, establish; चरणारविन्दयुगलं मनसा विदधत् Bhāg. 5. 9. 3. –10 To give, grant; अतीतसंख्या विहिता ममाग्निना शिलीमुखाः खाण्डवमत्तुमिच्छता Ki. 14. 10. –11 To procure, furnish. –12 To place, put, lay. –13 To engross, consume; धने सुखकला या तु साऽपि दुःखैर्विधीयते Mb. 12. 177. 35.

विधा 1 Mode, manner, form; मनः प्रत्यक् चित्ते सविधमवधायात्तमरुतः Śiva-mahimna 25. –2 Kind, sort. –3 Prosperity, affluence. –4 The food of elephants, horses &c. –5 Penetration. –6 Hire, wages. –7 Act, action. –8 Pronunciation.

विधातृ *m.* 1 A maker, creator; यो विधाता च धाता च Rām. 7. 20. 31; प्रसिद्धनेपथ्यविधेर्विधाता Ku. 7. 36. –2 The creator, N. of Brahman; विधाता भद्रं नो वितरतु मनोज्ञाय विधये Māl. 6. 7; R. 1. 35; 6. 11; 7. 25. –3 A granter, giver, bestower; स्वयं विधाता तपसः फलानाम् Ku. 1. 57. –4 Fate, destiny; तावच्च तत्र च विधातृवशादुपैति H. 1. 40. –5 N. of Viśvakarman. –6 N. of Kāma, the god of love. –7 Spirituous liquor. –8 The illusion, Māyā; त्वं हि धाता विधाता च त्वं विष्णुः सुरसत्तमः Mb. 1. 23. 17. –Comp. –**आयुस्** *m.* 1 sunshine. –2 the sun flower. –**भूः** an epithet of Nārada.

विधात्री Long pepper.

विधानम् 1 Arranging, disposing; अपरं किं तु कृत्वैवं विधानं संविधास्यति Rām. 7. 20. 31. –2 Performing, making, doing, executing; नेपथ्यविधानम् Ś. 1; आज्ञा°, यज्ञ° &c.; एवं कृत्वा विधानं स संनिवेश्य वसुं तदा Rām. 7. 54. 13. –3 Creation, creating; तस्मिन् विधानातिशये विधातुः कन्यामये नेत्रशतैकलक्ष्ये R. 6. 11; 7. 14; Ku. 7. 66; निधानं धर्माणां किमपि च विधानं नवमुदाम् G. L. 18. –4 Employment, use, application; प्रतिकारविधानम् R. 8. 40. –5 Prescribing, enjoining, ordering. –6 A rule, precept, ordinance, sacred rule or precept, sacred injunction; तन्न्यायत्वाद् विधानस्य MS. 1. 3. 16 (cf. विधीयते अनेनेति विधानं शब्दः SB. on ibid.); Ms. 9. 148; ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि Bg. 16. 24; 17. 24. –7 Mode, manner. –8 A means or expedient; वस्त्रैश्च सर्वैः सहितैर्विधानैर्नेयं वृता ते वरसंप्रदाने Rām. 2. 37. 36. –9 Performance of prescribed acts or rites. –10 A rite, ceremony. –11 Gaining, obtaining. –12 Affixing, prefixing (as terminations, suffixes &c.). –13 The food given to elephants (to make them intoxicated); विधानसंपादितदानशोभितैः (where विधान means 'rule' also); उत्क्षिप्तहस्ततलदत्तविधानपिण्डस्नेहस्रुतिस्नपितबाहुरिभाधिराजम् Śi. 5. 51. –14 Wealth. –15 Pain, agony, torment, distress. –16 An act of hostility. –17 An act, doing; आशङ्कमानो नृपतेर्विधानम् Mb. 3. 113. 15. –18 An effort, attempt (यत्न); तथा विधानं क्रियतां समर्थाः साधनेष्विति Rām. 1. 8. 19. –19 Remedy (चिकित्सा); तेषामन्यतमोद्रेके विधानमुपदिश्यते Mb. 12. 16. 12. –20 Prevention (प्रतिकार); विधानं तत्र भगवन् कर्तुमर्हसि युक्तितः Mb. 5. 177. 8. –21 Granting; क्रतुष्वेषस्त्वत्तः क्रतुफलविधानव्यसनिनः Śiva-mahimna 21. –22 The Veda; त्वमेको ह्यस्य सर्वस्य विधानस्य स्वयंभुवः Ms. 1. 3. –23 The fate, destiny (दैव); अहमद्योपयोक्ष्यामि विधानं पश्य यादृशम् Mb. 3. 179. 15. –24 A statement of the Vedas; तस्य शब्दं गुणं विद्यान्मूर्तिशास्त्रविधानवित् Mb. 12. 252. 3. –25 (In drama) Conflict of different feelings. –26 Worship. –Comp. –**गः, –ज्ञः** a wise or learned man. –**युक्त** *a.* in accordance with or conformable to sacred precept. –**सप्तमी** the 7th day in the light half of माघ.

विधानकम् Distress, affliction, pain.

विधायक *a.* (–**यिका** *f.*), –**विधायिन्** *a.* 1 Arranging, disposing. –2 Doing, making, performing, executing. –3 Creating. –4 Enjoying, prescribing, laying down. –5 Consigning, committing, delivering (to the care of).

विधिः [विधा-कि] 1 Doing, performance, practice, an act or action; ब्रह्मध्यानाभ्यसनविधिना योगनिद्रां गतस्य Bh. 3. 41; योगविधि R. 8. 22; अस्याः सर्गविधौ V. 1. 8; लेखाविधि Māl. 1. 35. –2 Method, manner, way, means, mode; निःसाराल्पफलानि ये त्वविधिना वाञ्छन्ति दण्डोद्यमैः Pt. 1. 376. –3 A rule, commandment, any precept which enjoins something for the first time (as distinguished from नियम and परिसंख्या q. q. v. v.); विधिरत्यन्तमप्राप्तौ; चिकीर्षाकृतिसाध्यत्वहेतुधीविषयो विधिः; वहति विधिहुतं या हविः Ś. 1. 1. –4 A sacred precept or rule, ordinance, injunction, law, a sacred command, religious commandment (opp. अर्थवाद which means 'an explanatory statement coupled with legends and illustrations'; see अर्थवाद); प्रवृत्तिपरं वाक्यं विधिः,, as ज्योतिष्टोमेन स्वर्गकामो यजेत; श्रद्धा वित्तं विधिश्चेति त्रितयं तत् समागतम् Ś. 7. 29; R. 2. 16. –5 Any religious act or ceremony, a rite, ceremony; स चेत् स्वयं कर्मसु धर्मचारिणां त्वमन्तरायो भवसि च्युतो विधिः R. 3. 45; 1. 34. –6 Behaviour, conduct. –7 Condition; V. 4. –8 Creation, formation; सामग्र्यविधौ Ku. 3. 28; कल्याणी विधिषु विचित्रता विधातुः Ki. 7. 7. –9 The creator. –10 Fate, destiny, luck; विधौ वामारम्भे मम समुचितैषा परिणतिः Māl. 4. 4. –11 The food of elephants. –12 Time. –13 A physician. –14 N. of Viṣṇu. –15 Use, application. –16 A means, expedient for; अक्षरं गन्तुमनसो विधिं वक्ष्यामि शीघ्रगम् Mb. 12. 236. 13. –17 Any act, action. –Comp. –**अन्तः** The end or the concluding portion of an injunctive text, all the other portion of the प्रयोगविधि (pertaining to an act) except the प्रधान or मुख्य विधि which is called विध्यादि;